

6 клас

Урок №49

Дата:

ВОДИ СУХОДОЛУ. РІЧКИ

Мета: поглибити та систематизувати знання про річки, набуті в початковій школі та на уроках природознавства; формувати первинні практичні вміння визначати за картою напрямок течії річки, знаходити частини річки, ліві та праві притоки; розвивати спостережливість та пізнавальний інтерес; сприяти формуванню бережливого ставлення до води, екологічної культури.

Обладнання: атласи, підручники, настінна карта півкуль, фізична карта України, комп'ютер, проектор, мультимедійна презентація «Річки», контурні карти.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати: учні зможуть називати складові вод суходолу, розкривати зміст поняття «річка», «річкова система», «річковий басейн», пояснювати залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу, знаходити та показувати на карті найбільші річкові системи світу.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Прийом «Географічна розминка» (без настінної карти й атласу)

Завдання. Не зазираючи до карти, скажіть, де розташовані: Червоне море, Бенгальська затока, Гібралтарська протока, півострів Антарктичний, Магелланова протока, Японські острови, течія Куросіо, Каліфорнійська течія, течія Західних Вітрів та ін.

Обмін кросвордами, взаємоперевірка

Прийом «Бліцопитування»

Згадайте, з яких частин складається гідросфера.

Яка частина гідросфери припадає на води суходолу?

Як води суходолу пов'язані зі Світовим океаном?

Які найбільші річки та озера вам відомі?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийом «Практична теорія»

Ще до виникнення «морських» цивілізацій у долинах великих річок світу — Нілу та Хуанхе, Інду та Гангу, Тигра та Євфрату — виникли перші осередки давнього землеробства, що поклали початок давніх «річкових» цивілізацій. Подивіться на карту світу. Річкові системи нагадують кровоносні судини людського організму. Недаремно за річками закріпилася назва «блакитні артерії планети». Дуже різні та не

схожі одна на одну, всі річки — великі працівниці: вони транспортують воду на величезні відстані, зрошують земельні угіддя, постачають воду в населені пункти, беруть участь у створенні нових форм рельєфу та мають величезні запаси енергії. Річку можна порівняти з істотою: вона народжується, дорослішає, працює, старіє, має свій характер, іноді спокійний, подеколи норовистий. Сьогодні на уроці ви ближче познайомитеся із цими дивовижними витворами природи, а також з'ясуєте, що являють собою річки та як вони «живуть».

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

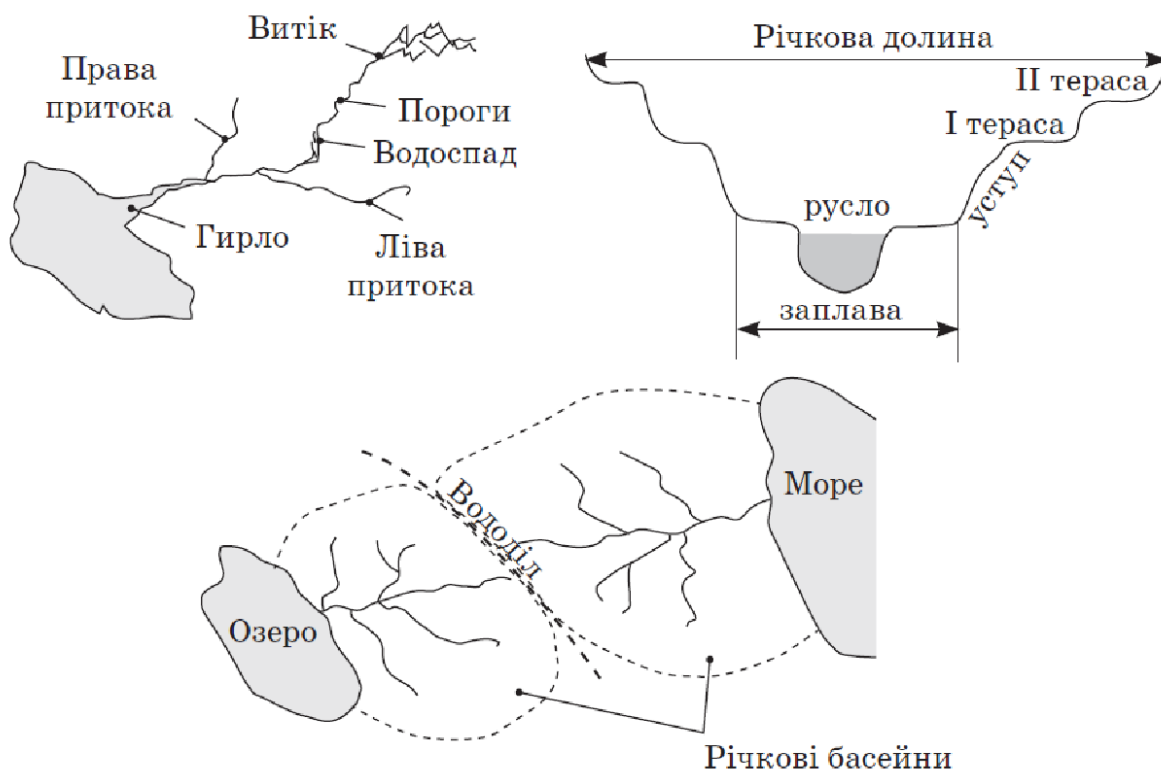
1. Що таке річка (прийом «Мозковий штурм»)

Усі версії, ключові слова записують на дошці, аналізують та формують поняття.

Річка — це природний водний потік, що рухається в заглибленні, створеному його рухом, — руслі (річиці).

2. Елементи річки та річкової долини

Виконання рисунків-схем у зошитах

Річкова долина — витягнута в довжину заглибина у земній поверхні, утворена дією постійного водотоку.

Витік — початок річки. Витоком може бути джерело, льодовик, озеро або болото.

Гирло — місце впадіння річки в море, озеро чи в іншу річку.

Річка з притоками утворює річкову систему. Назву річковій системі надають за головною річкою, наприклад, система Дніпра, Волги, Дунаю.

Водозбірний басейн — територія суходолу, з якої річка за допомогою приток збирає атмосферні опади.

Найбільший водозбірний басейн має Амазонка — 7 180 тис. км², що майже дорівнює площі такого материка, як Австралія. Сусідні водозбірні басейни відділені природною межею — *вододілом*. Вододілами зазвичай є гори або підвищення рельєфу.

Висновок 1. Кожна річка має витік, гирло, притоки.

3. Гірські та рівнинні річки

За характером течії розрізняють гірські та рівнинні річки. Рівнинні річки спокійні, з повільною течією, що робить їх зручними для судноплавства.

Гірські річки відрізняються швидкою течією. На таких річках часто трапляються водоспади. До найбільш відомих водоспадів світу належить Анхель (1054 м) у Південній Америці, Вікторія (120 м) у Африці, Ніагарський (52 м) у Північній Америці, Ігуасу (80 м) в Південній Америці.

Найвищий водоспад в Україні — Учан-су (98 м) в Кримських горах (*демонстрація слайдів*).

Пороги — кам'яністі поперечні підвищення з твердих порід на дні річки. Пороги бувають як на рівнинних, так і на гірських річках.

Висновок 2. Особливості характеру річок та напрямок течії залежить від рельєфу місцевості, де вона протікає.

4. Найбільші річкові системи світу (робота з картою)

Практична робота № 7 (продовження)

Позначення на контурній карті річок: Дніпро, Дунай, Янцзи, Ніл, Амазонка, Міссісіпі.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Прийом «Географічний практикум»

1) Охарактеризуйте географічне положення Амазонки. Для цього визначте, де лежить її витік та в якому напрямку протікає головна річка, де розташоване гирло. Назвіть праві та ліві притоки.

2) Визначте, до яких океанів належать басейни річок: Хуанхе, Лена, Дніпро, Дунай, Міссісіпі, Ніл, Конго, Волга.

3) За фізичною картою України визначте, вододілом яких річок є гори Карпати.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Формулюють учні за допомогою питань учителя.

Що таке річка?

Назвіть та поясніть основні елементи річки та річкової долини.

Що таке річкова система? річковий басейн?

Як розрізняються річки за характером течії?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати текст § 42 підручника (Т.Г.Гільберг).

2. Скласти п'ять тестових питань закритого типу до тексту параграфа.

3. Підготувати повідомлення про великі річки планети.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ

Головні річки світу

Річка	Материк	Довжина, км
Ніл — Кагера	Африка	6671
Амазонка — Укаялі	Південна Америка	6400
Янцзи	Євразія	6300
Міссісіпі — Міссурі	Північна Америка	6019
Маккензі — Піс	Північна Америка	4250
Єнісей — Великий Єнісей	Євразія	4102
Парана	Південна Америка	4380
Хуанхе	Євразія	4845
Меконг	Євразія	4500
Амур	Євразія	4440
Конго	Африка	4320
Лена	Євразія	4400
Нігер	Африка	4160
Муррей — Дарлінг	Австралія	3490
Об — Іртиш	Євразія	5410
Волга	Євразія	3531
Інд	Євразія	3180
Євфрат	Євразія	3065
Сирдар'я	Євразія	3019
Іртиш — Ертис	Євразія	4248
Брахмапутра	Євразія	2900
Юкон	Північна Америка	3700
Сан-Франсіску	Південна Америка	2800
Дунай	Євразія	2850
Оріноко	Південна Америка	2730
Колорадо	Північна Америка	2740
Дніпро	Євразія	2201

Найповноводніша річка світу — Амазонка. Площа, з якої вона збирає воду, сягає 7 млн км², а це майже дорівнює такому материка, як Австралія. В Амазонку впадає понад 200 приток завдовжки 3,1 тис. км кожна. До Атлантичного океану річка вносить 6940 км³ води на рік.

Індійський Ганг має найбільшу серед річок світу дельту — майже 80 тис. км²! На цій площі можуть розміститися дві такі європейські держави, як, наприклад, Швейцарія.

Найпотужнішим, найбільшим (увага — не найвищим) водоспадом планети вважають Ігуасу, що розташований на річці Ігуасу на відстані 26 км від її впадіння в

Парану. «Ігуасу» мовою індіанців гуарані означає «велика вода». Ця гігантська водяна підкова завширшки 2,7 км щосекунди несе з 80-метрової висоти 12 866 т води або в середньому 39 м³/с, тобто 766 тис. т щохвилини чи понад 1 млн т за добу. Він налічує 270 водоспадів і займає територію в 3 кілометри.

Найвищий водоспад світу — Анхель на річці Чурун у горах Венесуели в Південній Америці. Його висота — 1054 м. Цей водоспад був відкритий 1935 р. американським льотчиком Джеймсом Ейнджелом.

Найбільш відомий у світі — Ніагарський водоспад — його висота всього 52 м. Водоспад розташовується на річці Ніагара за 25 км від американського міста Баффало. Ніагарський водоспад складається з двох водоспадів — Підкова (Канадський водоспад) і Американський водоспад.

Хуанхе — найкаламутніша річка у світі. Назва її в перекладі означає «жовта річка». В її річищі та гирлі, що майже цілком забиті наносами, накопичується величезна кількість мулу. На Хуанхе трапляються найстрашніші повені у світі. Під час повені 1931 р. там загинуло понад 3,5 млн осіб. Сьогодні плин Хуанхе контролюють величезні шлюзові ворота.